

Pressebilag

20. december 2019

- Stigende ulighed i timelønninger

Om Small Great Nation

Small Great Nation er et samarbejde mellem Kraka og Deloitte, der analyserer langsigtede udviklingsperspektiver for det danske samfund. Initiativet er uafhængigt af politiske ideologier og af politiske og økonomiske interesser. Formålet er at kortlægge Danmarks styrker og svagheder samt pege på, hvordan velfærd og sammenhængskraft kan sikres i Danmark fremover.

Initiativet udnytter både eksisterende forskningsbaseret viden og bidrager med nye selvstændige analyser, der udmunder i fagligt baserede løsningsforslag for at skabe et bedre Danmark.

Vi har ikke alle svarene og inviterer derfor dansk erhvervsliv, uddannelsesorganisationer, innovationsmiljøer, politikere og andre til dialog, så vi sammen kan fremsætte konkrete forslag til, hvad Danmark skal leve af i fremtiden.

Kontakt

Analysechef
Jesper Kühl
Tlf. 3117 2847
E-mail jk@kraka.org

Ser nærmere på ulighed i timelønninger

Tidligere analyser har vist, at størstedelen af stigningen i indkomstuligheden de seneste 25 år skyldes, at uligheden blandt personer med tilknytning til arbejdsmarkedet er steget, jf. De Økonomiske Råd (2016).¹ I denne analyse går vi i dybden med uligheden i lønindkomst og ser på udviklingen i fordelingen af timelønninger.

Fokus på timelønninger i stedet for fx årsindkomst

Vi fokuserer på timelønninger i stedet for måneds- eller årsindkomster, da timelønninger er et udtryk for den grundlæggende aflønning af den enkelte lønmodtagers arbejde. Timelønnen er således central for de indkomstmuligheder, som den enkelte person har på kort sigt. På længere sigt vil det være muligt for en person at øge sin timeløn gennem fx videreuddannelse eller erfaring.

Stigende ulighed i timelønninger

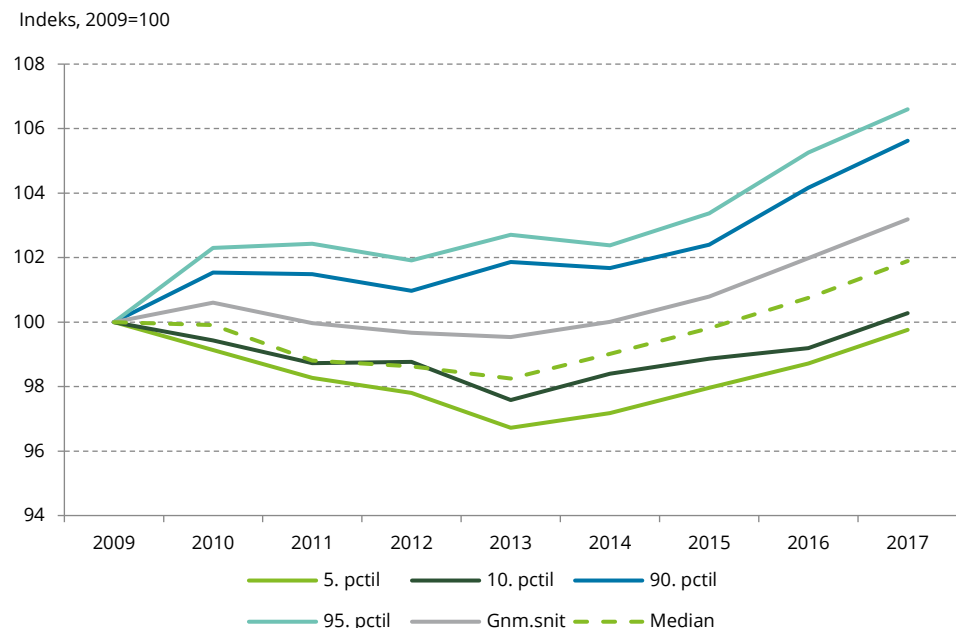
Stigende lønninger siden 2013 – efter tilbagegang

De senere år har der været konjunkturfremgang i Danmark, og fra 2013 til 2017 steg de gennemsnitlige timelønninger samlet set med 3,7 pct., svarende til godt 0,9 pct. pr. år, jf. Figur 1. Opgørelsen er efter korrektion for stigende forbrugerpriser og viser således den reale lønudvikling. Den stigende udvikling siden 2013 fulgte efter en række år siden 2009, hvor der i kølvandet på den finansielle krise kan observeres stagnation i de gennemsnitlige timelønninger på det danske arbejdsmarked.

Større forskelle i timelønninger siden 2009

I perioden siden 2009 er der sket en markant spredning i timelønninger for de beskæftigede i Danmark. De højeste timelønninger steg med 6-7 pct. i perioden fra 2009 til 2017, efter der er taget højde for forbrugerpris-inflation. De laveste lønninger er derimod samlet set på omtrent samme niveau som i 2009, mens den gennemsnitlige løn steg med godt 3 pct. fra 2009 til 2017.

Figur 1 Udvikling i timelønninger, standardberegnet timefortjeneste, 2009-2017

Anm.: Den standardberegnete timefortjeneste indeholder ikke fraværsbetaling og overtidstillæg, men pension indgår. Det anvendte lønbegreb kommer derfor tættest på "aftalt" løn mellem arbejdsgiver og lønmodtager. Opgørelsen omfatter beskæftigede i den private og den offentlige sektor, jf. Boks 1.

Kilde: Danmarks Statistiks registerdata og egne beregninger.

¹ De Økonomiske Råd (2016). *Indkomst- og formuefordeling. Dansk Økonomi, Efterår 2016*. Formandskabet for Det Økonomiske Råd.

Opgørelse pba. observerede timelønninger i de enkelte år

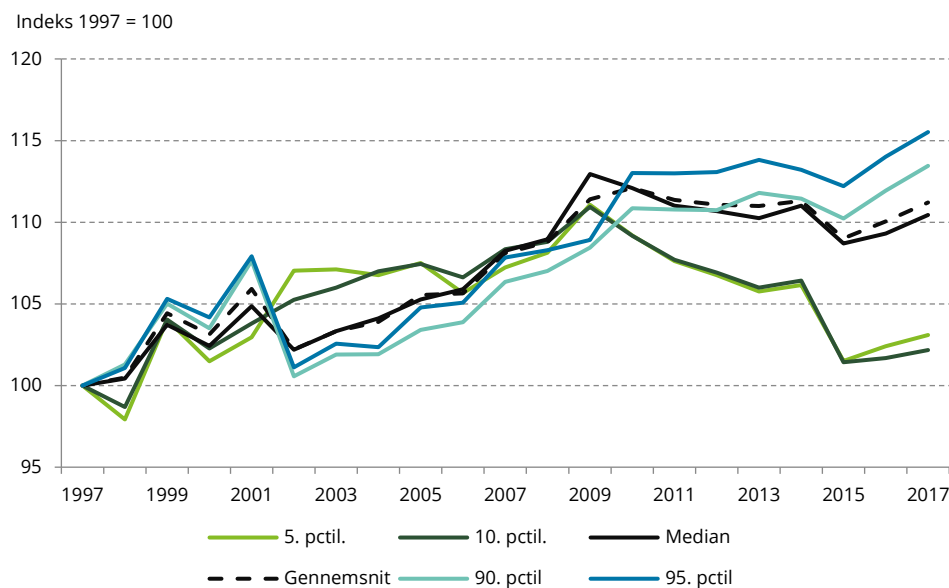
Den præsenterede opgørelse af udviklingen og fordelingen af timelønninger tager udgangspunkt i de faktisk observerede lønninger blandt de beskæftigede i Danmark i de enkelte år. Udviklingen viser således den overordnede udvikling i lønninger, ikke nødvendigvis for den enkelte person eller gruppering på arbejdsmarkedet. Dette afviger af andre opgørelser i Danmark, hvor der fokuseres på at ekskludere effekten fra en ændret sammensætning på arbejdsmarkedet, fx Danmarks Statistiks implicite lønindeks eller DA's konjunkturstatistik.

"Vi ser stigende forskelle i timelønningerne i Danmark. En del af forklaringen kan være en øget konkurrence på arbejdsmarkedet for lavtuddannede som følge af globaliseringen. Den danske arbejdsmarkedsmodel, hvor det er arbejdsmarkedets parter, der forhandler lønninger, er dog grundlæggende sund. Øget statslig regulering på området er derfor ikke løsningen." siger Peter Mogensen, direktør i tænketanken Kraka.

Også stigende spredning ekskl. pension

I perioden frem til 2009 var udviklingen i timelønninger fhv. ensartet for forskellige niveauer af timelønninger, jf. Figur 2. Denne opgørelse anvender et lidt andet lønbegreb, smalfortjenesten, der bl.a. ikke omfatter pensionsindbetalinger, end opgørelsen i Figur 1 og kan derfor ikke direkte sammenlignes.² Også her kan der dog konstateres en stigende spredning af timelønninger siden 2009 som følge af en afmatning i lønvæksten for mellem- og højindkomster og et direkte fald for de laveste lønninger.³

Figur 2 Udvikling i timelønninger, smalfortjeneste, 1997-2017

Anm.: Smalfortjenesten udelukker pension, genetillæg, timebetalinger ifm. ferie- og søgnehelligdage, fraværsbetalinger (egen/børns sygdom mv.) samt personalegoder. Smalfortjeneste kommer tættest på det, som de fleste lønmodtagere forstår ved en timeløn, jf. [Danmarks Statistik](#). Begrebet udgår af lønregistrene efter 2010. De delelementer, der bruges til at beregne smalfortjenesten, indgår dog stadig i registret, og efter 2010 er smalfortjenesten imputeret ved egne beregninger. Imputeringen er valideret i årene 2009-10, hvor der både foreligger data for smalfortjenesten og de underliggende delelementer. Opgørelsen omfatter beskæftigede i den private og den offentlige sektor, jf. Boks 1.

Kilde: Danmarks Statistiks registerdata og egne beregninger.

² Smalfortjenesten foreligger for hele perioden 1997-2017, hvorimod den standardberegnete timeløn kun foreligger for 2009 og frem.

³ Det kraftige fald i lønningerne især for de laveste lønninger fra 2014-2015 kan være drevet af en ændring i ferieloven, der gav timelønnede uden ret til fuld løn under sygdom ret til feriepenge under sygdom. Dermed forøges feriepengeudbetalingen, som trækkes fra når smalfortjenesten beregnes ift. den standardberegnete timefortjeneste.

Boks 1 Analyse af timelønsudvikling vha. registerdata

Analyserne anvender Danmarks Statistiks lønregistre. Registrerne omfatter de fleste lønmodtagere i den offentlige sektor samt en stikprøve af lønmodtagere, der er ansat i private virksomheder og organisationer med en beskæftigelse svarende til mindst 10 fuldtidsbeskæftigede og der ikke er beskæftiget inden for landbrug og fiskeri. Opgørelserne er vægtet, så de afspejler alle beskæftigede i den offentlige sektor samt beskæftigede i private virksomheder med mindst 10 fuldtidsbeskæftigede, ekskl. landbrug og fiskeri.

Analyserne er afgrænset til personer med bopæl i Danmark primo og ultimo året på mindst 18 år. Der ses kun på personer i ordinær beskæftigelse, der er defineret som lønmodtagere ifølge den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik (RAS). I 2017 udgør analysepopulationen 68 pct. af alle lønmodtagere ifølge RAS.

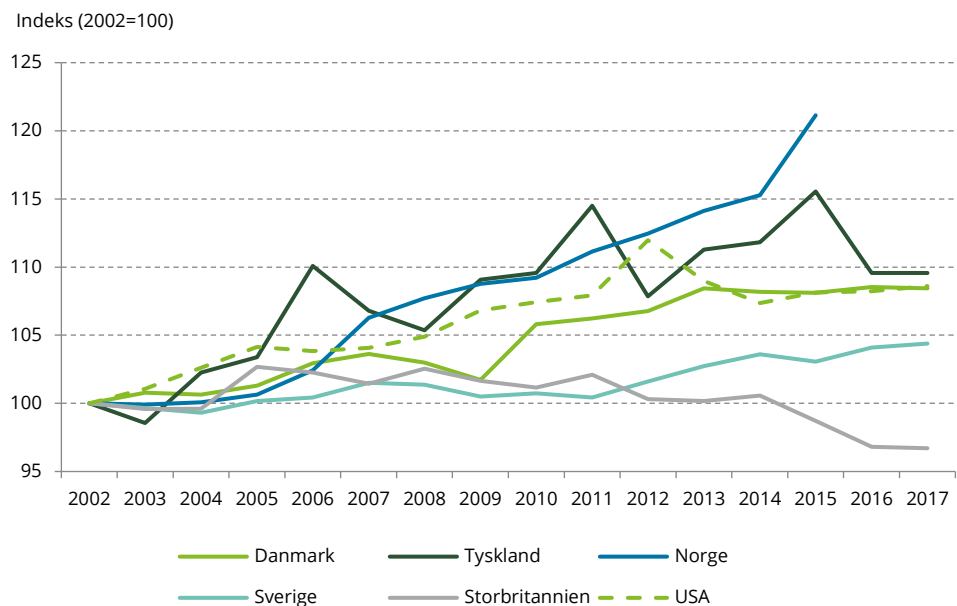
For personer med mere end én ansættelse beregnes timelønnen som et timevægtet gennemsnit af lønningerne i de forskellige ansættelser. Der er taget højde for ekstraordinært høje eller lave timelønninger gennem en række kontroller og datarensninger. Timelønninger er korrigeret for prisudvikling ved brug af forbrugerprisindeks med 2018 som basisår.

Internationalt stigende ulighed i timelønninger

Stigende ulighed i timelønninger i flere lande

Den stigende ulighed i timelønninger i Danmark genfindes for en række andre vestlige lande. Som mål anvendes her forholdet mellem de højeste og de laveste lønninger. I den internationale sammenligning er dette forhold siden år 2002 steget med knap 10 pct. i Danmark og tilsvarende eller mere i Tyskland, Norge og USA, jf. Figur 3.⁴ Sverige og Storbritannien har derimod haft en omtrent uændret fordeling af timelønninger.

Figur 3 Udvikling i forholdet mellem de højeste og laveste lønninger

Anm.: Figuren viser udviklingen i forholdet mellem de højeste og laveste lønninger, dvs. forholdet mellem en timeløn på 90. og 10. percentil af lønfordelingen, ift. forholdet i 2002. Lønninger er baseret på bruttolønnen for fuldtidsansatte og omfatter ansatte i private virksomheder med mindst 10 ansatte.

Kilde: <https://stats.oecd.org/stat>, tabel "Earnings: Gross earnings: decile ratios" og egne beregninger.

⁴ Udviklingen i den viste p90/p10-ratio for Danmark ifølge OECD-opgørelsen viser en lavere stigningstakt end en tilsvarende ratio opgjort på baggrund af den ovenfor anvendte registerdatabaserede smalfortjeneste. Dette vurderes at skyldes forskelle i dataafgrænsning og indkomstdefinitioner.

Ulighed er et resultat af muligheder og adfærd

Skelne mellem ulighed i muligheder og adfærd

Når vi ser den øgede ulighed i timelønninger, er det vigtigt at ulighed grundlæggende kan bunde i to overordnede faktorer – dels vores personlige muligheder og dels vores adfærd, jf. Figur 4. Vores muligheder er givne betingelser som vores fysik, sundhed, evner, samfundsbetingelser osv. Vores adfærd er derimod vores individuelle valg af uddannelse, arbejdsindsats, entreprenørskab, motion, rygning osv.

”Hvis vi ønsker at bevare sammenhængskraften i Danmark, bør vi fokusere på at give alle lige valgmuligheder. Det er i den forbindelse vigtigt, at vi får løftet dem, der ikke er del af den globaliserede og højtuddannede arbejdsstyrke, med ind i fremtiden – eksempelvis via øget uddannelsesindsats”, siger Anders Dons, CEO i Deloitte Nordic.

Figur 4 Ulighed er resultat af muligheder og adfærd

